

Pridplata na cilu god 3 for., na pol god 1 for. 50 nov., na četvert. 75 nov.
Za Serbiu 30, 15, 7 1/2 groša. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

Pisma svakoversta predmeta molimo na uredništvo uputiti.
Neprihvaćena nepismuna.

God. I.

U Kalači 1870. Ožuj 26.

Br. 2.

POZIV NA PREDPLATU.

Poklem naše na ovom polju dilovanje, i razvitak narodnosti, o što većem broju predplatnikah zavisi izavlja se: da će se predplata neprikidno primati na cilu godinu, t. j. od 19. ožujka t. g. do 18. ožujka 1871. g. po 3 f. a. vr., na pol 1 f. 50 nov., na četvert 75 nov., a za knježevinu Serbsku 30, 15, 7 1/2 groša.

Uredništvo.

Iskrene riječi učenicim Bunjevcama i šokcima.

Sada kada nam je milostivni Bog doživiti dao, da smo naše odavna željene novine ugledali, nismo radi ovde o nuždi ili baš pravičnosti ovoga lista govoriti. Ko o ovim posli objavljene „Otvorene knjige“ slavnog uredništva još i sada sumnja, taj je ili gorki neprijatelj puka svoga, ili sažaljenja dostojan zanešenjak i pritiranica. Zbog toga će mo ovde o budućem političnim zamašaju ovoga lista i o onim stanovištu govoriti, koje valja da zauzmu učeni bunjevci i šokci u obće, osobito pak učena omladina bunjevačka i šokačka.

Kao god što su stvorenja u naravnom životu na to uputjena, da jedno drugom postanak podpomažu; tako je to isto i u duhovnom životu: misao čovičija, ako je istinita, to svojstvo ima, da po svom oživotvorenju na život pobudjiva i druge istinite misli.

Tako i misao oživotvorenja bunjevačkih novina neće samo to proizvesti, da će narod bunjevački unit-niji, naučeniji, i tako i u umu, razunu i u imovini bo-

gatiji i čvrstiji biti, već neobhodno i to će prouzrokovati, da će narod svoje iskrene priatelje upoznati, koji su mu dobru radi, koji će ga u gradjanskim i ustavno-slobodnim životu lipšoj budućnosti, odvesti koji će se truditi i nastojati, da mu na umnom polju otvore knjigu čovičije, gradjanske znanosti, knjigu iskustva i života: pak će samo ovaki muževi dostojni biti, da prid pukom diluju i da ih puk poštuje.

Čim se više i više pišu, čim se više i više štiju knjige i novine, tim sve većma i većma stupa na vladu i zauzima maha čovičiji razum, i odpadaju sve sebičnosti, koje se u gradjanskim i ustavnim životu nezna-noštvu puka goje, i nad obćim životu njegovim vladaju i s njime povolji svojoj razpolazu.

Korist i dobroćinstvo novinah najbolje se osića i uvidja na polju obće zemaljske ustavne uprave, jer obći poslovi, obća uprava naroda se izbliže tiču, a s druge opet strane poslovi obćinski i javne zemaljske uprave služe novinama za najugodniji pridmet.

Dogadjaji i primeri napridnih i izobraženih naroda dokazuju nam, da je novine ustavna sloboda i onaj upliv stvorio, kojeg je puk na obće zemaljske poslove imao. I čim su novine medju pukom većma razprostranjene bile, tim se puk pri izvršivanju svoje ustavne slobode manje jagmio za slavinana korteških ardova, i težio je za vićem i svitovanjem onih svojih priatelja, koji su misli svoje o obćinskim i ustavnim zemaljskim poslivima u pismu, knjigama i novinama puku navistjivali, i njegov obćim stvarima obavistjivali.

l
-
a
k
e
o
ii

1
7
0
5
5
5

ri-
uu,
am
iz-
ma
ga
ko-

m)
am

zkvh.org.rs

Mi smo čvrsto uvireni, da će ovo isto i naše bunjevačke i šokačke novine prouzročiti, i zbog toga neuzimajući u obzir ostale koristi ovoga plemenitog narodnog priduzetka, valja nam svima koji smo iskreni prijatelji puka, pučke slobode, pučke prosvite i njegove budućnosti, što veoma nastojati, da se ove novine iz obzira slobodnog ustavnog života utemelje i osiguraju.

Čovičiji um zbog toga pronalazi i domišlja, da svoj upliv, da svoju moć uzumnožava. Nemože se sumnjati, da su na ovaj cilj novine najdostojnije i najudesnije, jer u jedno puk obavištjivaju, a kraj toga i čovičijim umu povod i prostor daju, u kojim se na slavu svoju i korist čovičanstva razvijati može.

Što se bunjevačke i šokačke novine prije nisu kre-nile, tome uzrok nesmatramo u tim, što bunjevački narod nije bio naklonjen štiti, i što je jezik i narodnost svoju zanemario, ili što mnogi drže da se pomagjario, već u tom, što se dosada nije tako umno i imačno obdaren bunjevac našao, koji je voljan i dokolan novine za narod svoj bunjevački stvoriti, jer sposobnost polje traži, gdi će se razvijati.

Istina je, može se dogoditi, da će i ovaj prvi priduzetak narodni zbog nemarljivosti pristati, ali smo čvrsto uvireni, neka učeni bunjevci i šokci poslušaju nagon serca svoga, neka se pozivu svom plemenitom odzovnu, neka plodom i radnjom uma svoga novine podpomažu, puk će bunjevački i šokački i prijatelji njegovi prosvite, njegove lipše budućnosti učiniti svoje, da se ovaj list stalno utemelji. Svaki narod mora se odzov-

Osnova samouprave.

Ona vlast pokoj se ljudi na svitu upravljaju — označava se po dostojanstvu kao carska ili kraljevska — toje na svitu uvik i svagda tako bilo — s razlikom, — da prija Isusa nenalazimo carevala i kraljevah kojibi ovu vlast i sa svojih podanicih dielili — već kako su državni poslovi različni — ove su ljudem po sebi odabranim povirili, i oni su naredbe u svih poslovih s podpisom Cara i kralja davali, koje se — kao obćeni zakon svagdi primiti, i veršiti morale. Ovi ljudi po Caru ili kralju odabrani niki su bili dobri — i ondase stanje čovičanstva kako tako barem oterpiti moglo, nu ovaki malo imenuje povistnica u starini štijemo od kralja Farauna daje u Josipu egyptianskim takog našao — a David u Kusai — al košto car i kralj nemože svašta svojim okom viditi, ni rukom veršiti takodjer ni ovi njegovi vićnici nisu dokolni po svoj državi i najbolje svoje naredbe sami oživotvoriti — dakle kao jedan lanac od tako zvana kancelara pleose tija do obćine biližnika — kako su carski, kraljevski vićnici u ciloj zemlji, njevi namistnici u pokrajinah niži u okružjih, — a najniži u obćinah povolji radili činili, bilo to za podanike koristno ili škodljivo — nitko vlast nije imo što prominiti, već svatkoje bio usilovan to bez opora veršiti.

Tužiti se kad i kad je bile dozvoljeno u molbonicah caru kralju pristavljenih — Car, kralj nemož sam posebno iztraživati kakoje i štaje na obtuženom mistu

nuti, samo ako je glas dosta jaki, koji ga na oživotvorenje pozivati ima.

Napridujući i slobodni duh vrimena našeg, i posle dice ustavno-slobodnog života, kojeg i naš bunjevački puk uživati ima, za cilo će proizvesti to, da će bunjevačke novine vrimenom onima, koji su pozvani u građanskim, i ustavnim životu naroda ovog pridnjačiti, — i onda nužne biti, ako bi se narod bunjevački sa 100 hiljada na broj jedne hiljade s manjkao.

Ovaj nam izgled daje budućnost ustavnog našeg slobodnog života, i u naprid dilujući duh vrimena.

Zato mi držimo, da je u obće učenih bunjevaca najstrožija dužnost umnom radnjom narodni pokret ovaj svesrdno podpomagati, i prije svega nastojati, da književni jezik puka svoga što prije osvoje, da tim načinom pozivu svome kao rodoljubi i patriote odgovoriti uzmognu.

Augustin Mamužić.

(Produžice se.)

O čem se bave na saboru (dieti).

1869. godine po stožernog zakona naredbi raspisanoje novo biranje zastupnikah uslid čega obedvije stranke napele su sve svojih silah žile, da po svojih načela zastupnike na sabor pošalju, hvala Bagu srićnose ovaj sakupio, i svoje dilovanje začeo, koje oćinjavjuć neslažemo se sa onima koji su sa uspehem saveršeni dilih ne zadovoljni.

Kakono kerv po žilama tilo, tako, po onih silnih odnosajih po kojima se osobe, obitelji, obćine spajaju, — prodje zakon kroz i kroz sav narod, neobhodnoje indi o osnovi jednog zakona na sve strane pogledat da se koja stranka naroda neošteti. — Hitnja dakle u zakonodavnom, tilu nije po gradjane koristna.

počinjeno već poklem drugih obćilah nije bilo, molbenicu je — svojim vićnikom povirio, ovi su je dalje — drugi još dalje poslali — dok nije došla do onog proti koga je podnešena, ili do njegova u uredu glavara. Stvarje po redu caru kralju tako izvištjena daje obtužen naravno oćistjen, i tužitelj, obćno stim odpravljen, da mu tužba nije po iztragi za pravićnu pronadjena.

Ovo je bilo većom ili manjom razlikom gotovo u svakoj kraljevini, štogod iznimka je bilo u našoj magjarskoj al samo glede plemstva. Ućeni pravedni ljudi — u knjigah i novinah nakoliko su to oni ravnateljji dozvolil, pisali su : da to ni za cara, kralja nije koristno a za puk daje veoma škodljivo.

Za kralja nije koristno jel ako se gdi štogod dobra verši, s otim ume ovi vićnici i veći i manji svoje ime obasjati.

A ono štoje za puk škodljivo to se na cara i kralja privaljiva — vićnici obićaju sebe pokrivati voljom vladara.

Rekoše dakle neka car kralj kraljuje, nad svom zemljom, kano glava nad tilom — njegova okrunjena osoba neka je sveta — koje se ni rićom ni dilom nitkom nije slobodno dotaknuti već svakom pripada dužnost — prid ovom se počastno klanjati, a one poslove koje su dosada povireni bili, ljudem — po caru kralju imenovanim, neka se pridadu muževom — po gradjanih odabranim kojiće biti obvezani — od svaćeg zemlji računati.

(Produžice se.)

kr
po
za
ze
re

od
pr
st
ni
ut
A

lj
z
b
s
n
n
i
g
s
I
r
e

r
s
i
i

Ništa ne manje osim onih jedanajst zakona koje je kraljevsko Veličanstvo miseca prosinca premilostivo potvrdilo, o upravi državnog gazdovanja, o naknadnom zajmu za iztočni put o polazu prokopa šuezkog i svete zemlje u Jeruzalem, osnovane su također zakonite naredbe za novo popisanje narodno.

Valjda još od Josipovog vrimena naš narod zebe od svakog popisa, i sumnja : da će mu ovaj nove terete prineti. Čemu se nečudimo, jel od 1848 godine stoliko strana su porezovnike splaćama napadali da su se ljudi nikim načinom uzbili, da se i one platje moraju silom utiravati, kojima su od starinah kao običajnim navikli. Al akoje naravno sumljati nije razborito u sumnji — kada se stvar uredno razjasni, obstati.

Može biti kad se popisi občinskom vlastju nastavlja, da temeljom razdijeljenja kakve daće posluživaju, al zemaljski popis, nikad se radi poreza neobavlja. Kako brizljiv domaćin običaje više puta priko godine sve svoje stvari razgledat, da ji upozna i štobi bilo škodljivo to od njih odvratiti : Tako i oni ravnateljji koji svom domovinom vladaju sve što je u njoj, od čovika do živine popišu, i po ovim ogleđalu uvide, kako se koji stalež prama drugog izvija, i nakoliko se narodno gazdovanje u svi svoji struka naplodjava, da jim se ovim načinom sve zemaljske potreboće očivedno pokažu, da mogu u razmirju s ovima različite zakonske osnove zakonodavnom tilu podniti, pak-gdi triba pomognu, a gdi valja odmognu.

Najznameniti ji ipak čin ovog zasidanja je osnova one zemaljske računarske stolice, kojaće strogo sve grane zemaljski troškova u razgled uzeti; da se nared po ovom uviri da li se naredbe zakonodavna tila o porabi novca zemeljska obdržaju.

Radi ovoga prid zakonodavno tilo prinaša financiální ministar proračun godišnji troškova, i dohodakah kako se ovih kod svih ministarah pokazuje kada se svaka stavka redom pritrese da se vidi jel moguće koji trošak umanjati.

Biranje Poglavara.

48 osma godina dokje sjedne strane sa kervavi slovi podpunila listove povestnice, (dogodjaj) dotle je sdruge strane neprominjliva načela čovičanskog napredka izrekla.

Izrekla svaki je čovik jednak. — Oslonjajuć se na ovu svetu istinu svaki je čovik posoban posto stuputi u onaj krug, koji je već po prirodi davno zauzo. — Ova sveta istina dlamuje pravo : da se može sobzira svojeg obstanka u sve poslove — od naj višljeg kormila (uprave) do naj niže seonske birovine mišat. — Dvadeset godina kakoje naš narod po prirodi u već davno zauzet krug unišao. — Dvadeset godina smo već sad stariji.

Nije moguće nemožemo virovat, da sadašnji sabor kojem, je glavna zadaća urediti one zakone koji se puka izbliže doticaju, da bi mogo smirati ove sauziti. — Nije moguće da puk i nadelje neizbira svoje poglavare po županih i po samoupravom obdareni gradovih. — Zašto se otože sa ovakom važnom stvarom — mlogi strepe — strepe jel se boje za dvadeset godišnje tecivo. — Naš sabor nije razpikuća. — Naš sabor će ovo tecivo nasporiti.

Nasporiće kada nakorist puka 48 osme godišnje zakone obširnije u život pritvori. — Nadamo se da kad ovaj pritres (o uređivanju županih i samoupravni gra-

dovah tako zvani municipiah) pridje priko ruku sabora — daće puk oma ustopice po napatku ministra unutrašnji poslova biti o biranju poglavara izvištjen.

Zvonimir.

Iz Bodjana. Poznato je da sve Srpske škole imaju svoga patrona Svetoga Savvu, koi pada 14 Sičnja, i na taj dan skupljaju se Srbliji posle službe božje u školu da proslave školskog odvтника. U Bodjanima je to 1863 godine na dan Sv. Savve G. Gedeon iguman srićno začeo. On je prvi predhodio primerom, a ljudi su mu primeru sledovali, i onda se položi temelj fondu koi je do danas već prilično se umnožio.

A počem su ovdi u ovom mistu šokci u većem broju od Srbalja, i ova dva naroda žive ode u vrlo velikoj slogi i ljubavi, to Srbliji pozvaše na tu svetkovinu i svoju jednomistnu braću šokce, koji tako isto u naš školski fond prilagahu kao i srbliji gde nemožemo da ne spomenemo i G. Gromona vlastelina Vajškansko-Bodjanskog, koi se rado članom ovoga fonda nazvao i darovao 20 for. a. v.

No nije ovo sve. 1868. god. Šokci, braća naša jednomistna, skupese na jedan dogovor, i odu njih nekoliko odabrani kod svoga paroka stanujućeg u Vajski i kažu mu svoju namjeru, da žele i oni taki fond osnovati za svoju škulu, kao i srbliji, G. parok pak u sporazumljenju sa g. vicearhidjakonom iz Bača predloži im Sv. Karla 4. Listopada, koi je po predaji malenu dicu poučavao. Na taj dan svi Šokci u ovom mistu svetkuju, biva služba božja, i posle skupe se u školu na bratsko prijateljsko veselje u prisutstvu gospodina paroka i g. vicearhidjaka, koji im izgovori lipu nauku navodeći od kakve koristi može biti fond po škulu i narod. I on je prvi predhodio primerom, i ljudi su mu sledovali; svaki je prilagao koji ješta mogao na fond školski.

Nisu ni Šokci zaboravili onu staru ljubav, nego je žegodno pozivaju i svoju braću jednomistjane; no moramo pripoznati da su se Srbliji slabo 1869. na Sv. Karla bratskom pozivu odazvali, jer nedodjoše na poziv braće Šokaca na svetkovinu; *) a tome je uzrok i nezgodno vrime i slučaj, kad morahu ljudi od nepogode s polja svoju zimnicu uklanjati.

M. S.

Ovake pučke skupštine iz serca odobravamo u ime napredka pučke pouke, samo nevidjamu za štobi tribalo cio dan svetkovati, kada bi se mogle ove skupštine o prazniku obavljati, sada ne živimo vrimena da se svetci nasparaju, već dase svi dnevi posleni marljivom radu žertvuju.

Ured.

NOVOSTI.

— Njegovo Veličanstvo kralj Franjo Josip odlučio je odputavat na skoro priko Rieke (Fiume) u dalmaciju.

— Kadsu Ludoviku malom (našeg kralja sinu) naslidniku magjarske krune dali na znanje da će u kratko u Beč ići — sažalostijo se. — Kralj smijeći zapita ga zar tako zdravo voliš biti u magjarskoj? Kako nebi — odgovori — kad nas ovde svaki voli! Kraljici su na ove riči suze trgle. — A kralj primeti: dica mnogo redi pravo imadu.

— Podigo se bio glas da je bivši stari kralj Ferdinand jako obolio — al hvala Bogu nije istina. — On je uvik zdrav i često se brine o našoj državi.

— Košto pišu „Narodne Novine“ u Prizmu rodilose jedno dite od dvi glave, koje se do vrata sastavljaju sa ostalim tilom.

*) Osim G. Igumana Gedeona i Nestora Perišića.

— Slavna naša Subatica za avtonomičkog poslanika odabrala je plemenite stare famulie sina G. Lukača (Antušov) Vojnića, nadamose da će pravcom svoje katoličke crkve polaziti.

— U Kalači zavadila se jedna krmača s piljaricom. Dosta smišno svinji kasauć izpolja opazi jedna srimska krmača prid piljaricom pun košar kokica — htivši se osvidočiti jel su kukuruži tako sladki izpucani ko prisni, turi svoju čestitu njušku do dna u korpu, prem daje piljarica s mirom ju u glavu lupala, ipak se nije manila dok za jedno pol oko kukuruza nije spremila. Bez obrazna svinja!

— Svatovi bez djuvegije. Blizo Beča u jednoj varošici sakupili se velike svatovi, do ponoći svisu veseli bili. Kad u jedan ma novajla pripastno opazi da nema djuvegije, gledali su ga svud po svoj avliji, tako reći po svakom budžaku, — al zabadava. — Naj posle odu u seonsku kuću, i tamo ga na čudo svi svatovah nadju. — Kapetan ga kao nemirna bekriu zatvorio. — S kakvim ga sercom primila posli nevesta otom mučaju.

— U Kalači zbog duge kiše nisu ridki slučajevi bili da su i s četiri konja u prazni koli zapali, o takvim jednom niki dečak sidećoj na koli ženi zabilži četiri konja pa opet su stala kola! Nisu veli žena budalo kola stala, već konji.

— Jel se ženi, jel plati. Jedno žensko društvo u Velikom Kōrōsu proiznašlo je da je ženskom razkolašenju glavni uzrok: što se ljudi nežene. — Zbog tog žaključili su da se svaki mora ženiti ili nametnuti porez platiti. — Stroga zapovijed samo daje sile. Ovoje jednoč pokušala rimska vlada, alje malo uspjeha našla, jednoje što bi ovom zlu pomoglo, obnovljenje obće stare čudorednosti.

— Kako se lonac 12 grošića zacinjjen s 15 grošićah plaća. Jedna žena u Debrecinu kupovala je lonac, pa da vidi jel je dosta alvatan natakla na svoju mudru glavu tako daga nije mogla više skinuti. Piljarica na svoju korist upotribe ženinu bedu i rekne: tom loncu nije dvanajest već petnajest grošića ciena. Sirota žena morala je lonac izplatiti, i razbiti.

— Iz Baje smo radostnu viest primili: da je tog okružja avtonomičkim poslanikom G. Petar Dregan, s velikom većinom uz 980 glasova odabran.

— Jedva smo naše trudno dilovanje začeli već zmo jednog našeg priduzeća prijatelja izgubili. Vele častni G. Petar Hoffman slavne Subatice sin i podgrada Svt. Roke revni župnik svoju dugu bolest-smrtjom zaključio. U grob ga sve Subatice izkreno poštovanje i svećanstva sažaljenje odpratile. Bog mu dao lako duši.

— Subatica. U jednom dopisu obširno se opisuje za druga u ovom velikom gradu na iskorenje bagogrđa osnovana. Kako nam je rado čuti da se ovo društvo raspostranjava, tako nam isto žao što se Bunjevci i Šokci, koji ma je biliga uvik pobožnost bila — u ovoj struci izopacili.

— Vuna. Prodavanje nije živanim postalo — prodano je iznova u Pesti 3000 centi, ponajviše onostrane. Lajtave tvorinarom. Jedno strižne vune ciena od miseca sičnja nise prominila, a dvostrizne je niže pala. Tvorinarski prana na toliko se traži da je već sva prikupljena. Srdnjo fina prodaje se po 100—107 fort. a tabačka (timarska) uz žihvani raspit takodjer po tu cinu.

VILA JET.

Francuzka. Kraljica španjulska Isabella i njezin Muž Francesko koji traži da se svoje suprege imovina u španjolskoj zaustavi, pristali su medju sobno da se ta parnica prid jednoj, po njima u jednako odabranoj biravini od pet člana razpravi. Nesrična kraljica naj posli i muž joj se iznevierio, pravo kažu: da nezgoda ridko se ukazuje pojedina.

Talianska. Pritres o cilo godišnjem državnom trošku prišoje priko rukuh sabaro talijanskog. Izvidilose: da vlada mora još 110 miliuna naknaditi, da može sav državni izdatak odbaviti. — Podmorana je dakle vlada 10 miliona na dohodak gradjanah i meljaju nametnut kao novu porciju, a ostali 75 miliuna na svaki način uzajmiti. Dobro napriduje nova Talijanska.

Spanyulska. — Od kako je stisnuta sa pristolja španyulska kraljica 40 hiljada rabadžija ostalo je bez kruva, koji su dali moljbenicu na španjolski sabor da se što prije urede unutrašnje poslove jel će du inače od gladi smanjkati. Nepromišljeni privrat gorke posledice daje.

Egipt. Egipatski vicekralj sva svoja privatna dobra ustupio je svojim ženama i dicih Poznatoje da Turci imadu više ženah.

GAZDALUK.

Gospodarstvo (poljodilstvo).

Pčele. Naši Bunjevci i Šokci a ponajviše seljani svoje košnice u vinogradu drže. A to ni vinogradu, ni pčelama nije koristno. Jel pčele u jesen — po izkustvu ljudih koji se pčelarstvom zabavljaju iz grošdja — više iz suvarka slast — isisaju i od toga zametnuti med u prolitje se podpari, pak veći dio pčelah umertvi.

Cina rane.

Maža ili centa razumi se požunac po težini na funte

Staje?	Kako?	Di?	Teškoć		Di?	Vridi			
			cta/fnt.	fnt/kr.		cta/fnt.	fnt/kr.		
Žito	Bačko Banatsko	u Pešti	87	5	50	u Subatici	87	3	90
Napolica	maodkud	"	—	—	—	"	81	3	20
Raž	"	"	78	3	—	"	79	2	40
Ječam	"	"	72	2	80	"	69	2	30
Zob	"	"	45	2	20	"	47	1	60
Kukuruz	"	"	89	2	85	"	86	2	40
Gra	"	"	55	2	15	"	—	—	—
Proja	"	"	75	—	—	"	—	—	—
Gorušica	"	"	—	—	—	"	—	—	—

Poruke uredništva.

Molimo naše poštovane suradnike da svoja dila u člane ili dopise pridese, a ne u razgovore. Aljmaš. Gos. P. u potribićemo, molimo svršetak! — Lika. Gos. S. P. Veoma nam se dopoda, kao izčisto domoljublja pisano dilo. Upotribićemo.

Književne Viesti.

„Zbirka mudri i poučni izreka“ za pouku puka bunjevačko-šokačkog. Ciena 10 xra.

„Bunjevački i Šokački Kalendar,“ za tekuću 1870. godina. Sa poučnim sadržajom.

Ove se knjige mogu nabaviti: u Subatici kod urednika i izdavatelja g. Ambrosie-Boze-Šarčevića.

Djelca za prvu našeg puka duševnu potribu shodna dragovoljno čitateljem našima pripomčuje mo. Ured.